

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора юридичних наук, старшого дослідника Почтового Максима
Миколайовича на дисертаційне дослідження Козаченко Артема
Олександровича на тему «Кримінально-процесуальна діяльність
прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб»,
поданого до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії
внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Відповідно до ч. 1, 2 ст. 24 Конституції України: всі громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Проте, кримінальний процесуальний закон встановлює особливості провадження щодо окремої категорії осіб (глава 37 КПК). Особливий порядок кримінального провадження здійснюється стосовно осіб, зазначених у ст. 480 КПК, зокрема: 1) народного депутата України; 2) судді Конституційного Суду України, професійного судді, а також присяжного і народного засідателя на час здійснення ними правосуддя; 3) кандидата у Президенти України; 4) Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; 5) Голови Рахункової палати, його першого заступника, заступника, головного контролера та секретаря Рахункової палати; 6) депутата місцевої ради; 7) адвоката; 8) Генерального прокурора України, його заступника (ст. 480 КПК).

Встановлення особливостей кримінального провадження стосовно таких осіб обумовлено прагненням законодавця забезпечити їх самостійність і незалежність, найбільш сприятливі умови для здійснення ними власних

повноважень та захистити їх від необґрунтованого кримінального переслідування та засудження.

Застосування особливого порядку кримінального провадження означає, що стосовно вищезазначених осіб, кримінальне провадження загалом здійснюється за загальними правилами, встановленими КПК, із врахуванням низки особливостей, визначених у главі 37 КПК. Ними є: особливий порядок повідомлення про підозру (щодо всіх категорій осіб перелік яких наведено у ст. 480 КПК); затримання, обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту (щодо судді, народного депутата України); обшуку, огляду особистих речей і багажу, транспорту, жилого чи службового приміщення, порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, застосування інших заходів, у тому числі негласних слідчих (розшукових) дій, що відповідно до закону обмежують права і свободи (щодо народного депутата України).

Відповідно до ч. 4 ст. 214 КПК, а також п. 1 Прикінцевих та п. 1 Перехідних положень КПК досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених цими особами здійснюється слідчими органів прокуратури.

Можна цілком погодитися із твердженням здобувача, що у нинішніх умовах реформування кримінального процесуального законодавства та прокуратури доволі суперечливими є концептуальні засади визначення функціональної спрямованості діяльності прокурора в кримінальному провадженні за чинним КПК України, зокрема в частині здійснення таким процесуальним суб'єктом кримінального переслідування та/або обвинувачення й ідентифікації функціональної характеристики прокурорського процесуального керівництва в кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб. Це своєю чергою призводить до ускладнення процесу доказування вчинення визначеними главою 37 КПК України суб'єктами кримінальних правопорушень, а отже, й ефективного досягнення завдань кримінального провадження, передусім щодо забезпечення

невідворотності покарання – притягнення до відповідальності. Наділення вкрай розширеним імунітетським захистом щодо окремих осіб вирізняється недосконалістю і нестабільністю правового регулювання кримінальної процесуальної діяльності, що постійно зазнає змін і доповнень які стосуються і діяльності прокурора під час досудового розслідування. Новелізація правового регулювання діяльності прокурора не завжди є обґрунтованою і такою, що спрямована на реалізацію завдань кримінального судочинства, так як в Україні недоторканність таких осіб є доволі широкою, що суттєво ускладнює розслідування вчинених ними кримінальних правопорушень, а подекуди нівелюють притягнення їх до кримінальної відповідальності. Це призводить до неефективності діяльності прокурора провадженні.

Отже, аргументи, які наведені дисертантом на обґрунтування актуальності обраної теми, переконують у необхідності та своєчасності її дослідження

Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, логічно об'єднаних у вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (273 найменувань на 30 сторінках) і чотирьох додатків на 25 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 277 сторінок, з них основного тексту – 208 сторінок.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані в дисертації забезпечується використанням комплексу методів наукового пізнання загальнонаукових і спеціальних (діалектичного, історико-юридичного, системного, порівняльно-правового, формально-логічного, соціологічного й статистичного), які були використані дисертантом у взаємозв'язку для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження, а також для аргументування отриманих результатів та побудови висновків і рекомендацій. Дослідження здійснене на

основі аналізу офіційних статистичних відомостей й аналітичних матеріалах Офісу Генерального прокурора, МВС і Національної поліції України, Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), Державного бюро розслідувань (ДБР), вивченні 320 ухвал слідчих суддів та інших судових рішень, внесених до ЄСРДР за період 2017–2023 років; аналізу зведених даних опитування 465 респондентів, Національної поліції України, 230 прокурорів, 90 суддів Львівської, Житомирської, Київської, Одеської областей та м. Києва; матеріали вивчення прокурорської та судової практики, що забезпечило обґрунтованість і достовірність сформульованих у дисертації наукових положень, висновків та пропозицій; власному досвіду автора, набутому під час здійснення слідчої діяльності в органах МВС і Національної поліції України, ДБР.

Здобувач ґрунтовно підійшов до стану наукового розроблення проблем кримінально-процесуальної діяльності прокурора в кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб, що складається з праць вітчизняних науковців, це дало підґрунтя для встановлення питань, які потребують вирішення в контексті теми дослідження. За результатами проведеного аналізу сформульовано наукові положення і висновки, запропоновані особисто здобувачем. Особливої уваги заслуговують такі: 1) вперше автором: аргументовано, що кримінально-процесуальна діяльність прокурора в кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб має характер процесуального керівництва; запропоновано механізм реалізації кримінально-процесуальної діяльності прокурора в кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб (ст. 480 КПК України) в умовах реформування кримінального процесуального законодавства й розширення категорій осіб (поява нових органів сектору безпеки), щодо яких застосовують порядок, передбачений главою 37 КПК України, спрямований на реалізацію функції процесуального керівництва; з'ясовано специфіку проведення НСРД у разі фіксації відомостей про не встановлених на момент їх проведення осіб, щодо яких, як з'ясовують під час подальшого

розслідування, мають здійснювати особливий порядок кримінального провадження, передбачений главою 37 КПК України (на унормування такої діяльності запропоновано зміни до ст. 248 КПК України), а також визначено особливості здійснення процесуального керівництва під час проведення НСРД у кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб, 2) удосконалено: поняття повідомлення про підозру в кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб як додаткової спеціальної гарантії захисту осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження; характеристику кримінально-процесуальної діяльності прокурора в кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб; положення теорії кримінального процесу щодо характеру закріплених КПК України кримінально-процесуальних повноважень прокурора, які мають чітко обвинувальне спрямування та обґрунтовують обвинувачення, зокрема щодо окремої категорії осіб у досудовому провадженні; процедуру здійснення повідомлення про підозру особам, визначеним у ст. 480 КПК України, з огляду на положення ст. 276–279, глави 37 КПК України, а також відповідних законів, які комплексно визначають правову основу їхньої діяльності.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Відповідно до встановлених вимог автор чітко структурує наукову новизну одержаних результатів, виокремлюючи позиції, висунуті ним уперше, а також положення, які удосконалені та дістали подальшого розвитку.

За змістом дисертації можна зробити висновок, що проведене здобувачкою дослідження є завершеним комплексним монографічним дослідженням, вивчення якого дозволяє стверджувати про наявний належний рівень сформованих теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на розроблення та обґрунтування положень теоретичного і практичного спрямування, що поєднані з кримінально-процесуальною

діяльністю прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій з удосконалення кримінального процесуального законодавства і практики його застосування в аспекті предмета дослідження.

Слід відзначити, що сформульовані дисертантом положення, які вносяться на захист, а також висновки є новими або містять значну частку новизни та відрізняються обґрунтованістю, сформованим авторським баченням щодо вирішення проблемних питань. Роботу підготовлено у науковому стилі. Зміст роботи принципових зауважень не викликає, оскільки вимоги, що ставляться МОН України до цього виду наукових праць, в основному виконані.

Основні результати роботи відображено у восьми наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у наукових фахових виданнях, визначених МОН України як фахові з юридичних наук та чотири тез доповідей, які оприлюднено на п'яти міжнародних науково-практичних конференціях.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження А. О. Козаченко «Кримінально-процесуальна діяльність прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб» може бути рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Виділяючи безсумнівні переваги дисертації і високо оцінюючи її в цілому, слід зазначити, що деякі положення дисертаційної роботи, мають потребу в додатковій аргументації або уточненні:

1. В роботі відображені зведені дані опитування прокурорів, слідчих та суддів щодо кримінально-процесуальної діяльності прокурора у

кримінальних провадженнях щодо окремої категорії осіб. На думку опонента, робота лише б виграла, якщо автор більш ілюстративно зобразив результати опитування у вигляді діаграм, графіків, таблиць. Відповідні результати надали б можливість повноцінно оцінити реальний стан піднятої проблематики дисертантом.

2. Під час публічного захисту, додаткової аргументації потребує пропозиція автора стосовно змін й доповнень до ст. 3, ст. 155, ст. 155-2, ст. 158, ст. 159, ст. 163, ст. 168, ст. 214, ст. 234, ст. 237, ст. 241, ст. і т.д. Особливо більше пояснень потребує запропонована зміна до ст. 248 КПК положення якої автор пропонує уточнити у п. 3 ч. 4 ст. 248 КПК України Кримінального процесуального кодексу, зокрема, в чому полягає вдосконалення таких доповнень та як запропоновані зміни покращать кримінальну процесуальну діяльність прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб?

3. Достатньо актуальним видається запропоновані дисертантом до КПК України статті 236-1 «Обшук особи». Звісно дана пропозиція мала певне висвітлення в наукових колах і має свою актуальність. Втім, на думку опонента, дана пропозиція не в повній мірі є обґрунтована необхідністю виокремлення окремої статті, а тому під час прилюдного захисту хотілось би почути відповідне обґрунтування актуальності та доцільності внесення відповідної статті до КПК.

4. У процесі авторської пропозиції (стор. 204) закріплення підстав проведення НСРД, дисертант пропонує передбачити в КПК України можливість проведення НСРД, передбачені ст. 260–264, 267–272, 274, щодо розшуку особи, яка вчинила злочин незалежно від його тяжкості та переходується від органів досудового розслідування й суду. Звісно, ця підстава повинна бути закріплена в КПК, враховуючи ще те, що ч. 4 ст. 249 передбачає проведення НСДР до встановлення місцезнаходження розшукуваної особи. Утім, більшість вказаних видів НСРД пов'язані із втручанням у приватне спілкування, а отже на думку опонента,

запропонована дисертантом позиція потребує обґрунтування під час прилюдного захисту.

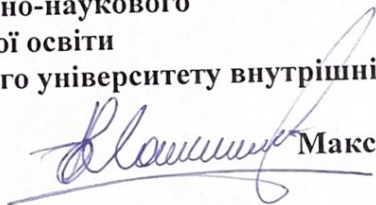
Утім, слід констатувати, що ці зауваження в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. Автор показав уміння самостійно вести науковий пошук, узагальнювати практику, аналізувати наукову літературу та законодавство, формулювати свої висновки та пропозиції, вести коректну наукову полеміку. Представлені зауваження ні в якій мірі не знижують наукового рівня роботи А. О. Козаченко. Висновки, пропозиції та рекомендації дисертанта мають наукову цінність та можуть бути використані для подальших наукових розробок, практичного застосування та подальшого розвитку.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій автора фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Козаченко А.О. є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам. Дисертаційне дослідження Козаченко Артема Олександровича на тему «Кримінально-процесуальна діяльність прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб», представлене на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що вирізняються новизною у розробленні та обґрунтуванні положень теоретичного і практичного спрямування, що поєднані з кримінально-процесуальною діяльністю прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб, а також формулюванню науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій з удосконалення кримінального процесуального законодавства і практики його застосування в аспекті предмета дослідження. Робота за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України

року № 283), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автора – Козаченко Артема Олександровича – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Заступник директора Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
старший дослідник

Максим ПОЧТОВИЙ

Підпис Почтового М.М. засвідчую:
Перший проректор
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
заслужений діяч науки і техніки України

Олександр ЮНІН